

Pirma dalis

KURTUAZINĖ

Trys devynetai ir šešetas

Edgaras Glenas laiptinėje nusipurė sniegą. Atrakino duris. Įėjęs sviedė kepurę. Ši galantiškai užkibo ant kėdės atlošo. Snapelis žvelgė į šaldytuvą. Šitoj dėžėj pelė galėtų pasikart, – atklydo uošvės žodžiai, kai ši pastarąjį kartą apsilankiusi tikrino šaldytuvą.

– Kodėl taip anksti?

Paulė nelaukė vyro. Įprastai jis užtrukdavo darbe ir parsirasdavo įpusėjęs vakarinei televizijos žinių laidai. Edgaras negrabiai stengėsi išnarplioti susimazgiusį batų raištį, akyse pažaliavo ir jis žlegtelėjo ant kėdės.

– Eina sau. Paduok žirkles, negaliu atmazgyti.

Žmona pasilenkia, laibais pirštais pasukinėja į gumbą susimetusių raištį, atlaisvina ir išnarplioja.

– Sutaupiau vieną raištelį.

Jis nusviedžia batą. Gestų kalba tai reiškia eikite visi medžiais. Paulė tai supranta, grįžta į pirminę padėtį ant sofos toliau studijuoti Maceinos *Jobo drama*¹. Po trumpos pertraukėlės, norėdama prasklaidyti susitvenkusius blogos nuotaikos verpetus, pasiteirauja:

– Kaip sekėsi?

– Sunku pasakyti, kas ta sėkmė, – burbteli vyras.

*Jobo dram*os eilutės pradeda šokinėti.

– Tai nesakyk! – pliaukšteli užversdama knygą ir atsistojusi padeda į lentyną šalia išrikiuotų kitų Maceinos veikalų. – Ar kas atsitiko?

Edgaras nulinguoja į lodžiją, atveria didelį slankųjį langą, dar vis dvejojamas, ar sakyti Paulei nelinksmas žinias. Šaltis skverbiasi į kambario vidų, languose iškyla rūko siena. Paulė kuičiasi sieninės spintos stalčiuje, išsitraukia ir užsimaukšlina rudą kailinę kepurę su ausinėmis.

– Lapinė kepurė šį sezoną madinga? Ar vaidini žvirblį kamine? – pyktis tirpsta šiltoje aplinkoje kartu su nykstančiais šalčio garais.

Ji nusivožia kepurę, pasikiša po smakru, užkėlus ant sofos sulenktas kojas. Pro plyšį, pastebi Edgaras, šviečia geltonos kelnaitės. Jis suraukia nosį, žmona timpteli žemyn chalato skverną.

– Nežiūrėk kur nereikia. Ir kas gi, pasakyk, kas tau nutiko?

– Man? Man pavyko gerai įvertinti kolegę, kurią buvo numatyta

¹ Lietuvių filosofas Antanas Maceina (1908–1987).

vertinti blogai. Pažeidžiau aukštąsias žaidimo taisykles, – Edas trinktelė užverdama langą.

– Padėjai kolegei. Ar dėl to nuliūdai? – Paulė glosto pasidėjusi ant kelių kepurę.

– Nepadėjau. Bet ir nepakenkiau. Numatyta vieta atiteko tam, kam ir turėjo atitekti. Pakenkiau sau. Ką tik ponija direktorė nusprendė, kad moterų ir vyrų santykių kitimo tyrimai šiuo metu Lietuvoje nėra aktualūs.

Dabar Paulė išsižioja, įkvepia ir sulaiko orą. Žandai išsipučia, užčiaupusi burną priglaudžia rudo kailio kepurę prie smakro ir po kelių kvėpavimo pratimų tyliai, kiek galima ramiau sušnabžda:

– Argi tave atleido?

– Ką sakai? Atleido? Ne, ką tu! Kam reikalingi solidžiai firmai nemalonumai, dar sumanys Glenas į teismą kreiptis. Paleisti sociologai tampa nevaldomi, gali pakenkti visuomenei skleisdami savas erezijas. Nutarė, kad kelių darbo valandų Glenui užteks.

– Nejaugi kolegos tavęs neužtarė?

– Visi užtaria, užjaučia. Turbūt ir tie, kurie nuolat skųsdavo. Jų labai jautrios šlapiosios dalys – liežuviai ir akys. Apie užpakalius nežinau, nes jų nesimato. Paule, paslėpk savo gražiąsias kelnaites, na kaip tu sėdi!

– Niekas nemato, man taip patogiau, – ji nuleidžia kojas. – Nesierzink. Per daug griežtai kalbi. Jeigu tavo direktorė taip elgsis su kitais darbuotojais, gerais ir profesionaliais, kas ten liks po pusmečio?

– Katės. Jos labai prisiriša prie vietos, nors nebūtinai prie šeimninko. Tos moters gaila, parengė gerą projektą, sutarė dėl finansavimo, o dabar visas jos darbas atiteks pasiturinčių gerų tėvų blogai mergaitei su gerais ryšiais. Niekada nesusitaikysiu su tokia šlykštybe. Ta moteris atsidurs gatvėje. Per krizę niekas pasiūlymais nesišvaisto.

Edgaras kiloja puodų dangčius, ieškodamas ko nors užkąsti. Puodai tuštutėliai. Šiandien Teodora buvo parsivedusi klasės drauges per ilgąją pietų pertrauką. Ant stalo guli tik keli sausainiai.

– Kas dabar bus? – Paulė žiūri į vyrą nesitikėdama tuoj pat išgirsti atsakymą.

– Nieko blogo. Svarbu, kad karo nebūtų. Dar vienas patyrimas. Ne pirmas, ne paskutinis. Gera proga pajudėti tau. Tu net pietų nebe ruoši. Nepastebėjai?

– Kažką nepaprasto turėsiu nuveikti? Gal Karmen balete šokti?

– Taip reikės dabar, Paule.

Ji trukteli pečiais.

– Man įdomu, kur ir kaip aš turėsiu judėti. Aš judu, Edai, kasdien judu!

Jis siurbčioja arbatą, užkąsdamas kietu sausainiu.

– Prisimink pradžią – turėjome Teodorą, vežimėlį ir gitarą. Sakyčiau, prasigyvenom, – viena ranka paglosto žmonos nugarą, šiek tiek sulinkusią nuo netaisyklingo sėdėjimo. – Laikinai pagyvensime susikaupę. Gal butą galėsime išnuomoti. Tu susirasi gerai apmokamą darbą ir turėsi sumažinti vizitų labdaringais tikslais į pensioną. Aš užsiimsiu moksliniu darbu, parengsiu disertaciją, apginsiu. Turėčiau šiandien laipsnį, kitaip būtų viskas susiklostę. Pernelyg ilgai dariau ne tai, ko man pačiam reikia, o ką diktavo kiti.

– Stengeisi dirbti žmonėms, kurie neturi skrupulų, – Paulė sukryžiuoja kojas ir graudžiai patempia lūpą. Edgarui atrodo, kad šią minutę jis yra didžiausias nevykėlis, koks tik kada nors buvo gimęs žemėje.

– Galiu dirbti tolimųjų reisų vairuotoju? Pasakyk, eisiu.

– Neik.

– Einu į vonią.

– Geriau į vonią.

Paulė stovi prie miegamojo lango. Keistas jausmas. Prieš savaitę danguje sproginėjo Naujųjų metų fejerverkų ugnys, dabar kurčia tylą. Vaikų aikštelėje šypsosi apgriuvęs senis besmegenis. Jį nulipdė vaikai. Kodėl visi sako besmegenis? Visi turi smegenis, ir jam reikia. Čia bus *susmegenis*, – aiškino tuomet vienas lyderis su kepure, panašia į kiškio ausis. Visi sutarė nulipdyti *susmegenį*.

Dieną vaizdas pro langą Paulei žadindavo gražiausius jausmus – išvedusios mažus vaikus pasivaikščioti auklės, senelės ir mamos tapdavo padoriausia sostinės bendruomene. Nykštukai braunasi per sniegą iki keturių mažų namelių, gaudomi ir prilaikomi moterų. Jų kepurių bumbulai linguoja, kaip ir mažos rankos, rodančios aplinkai draugiškus ženklus.

Miniatiūrinės pasakų šalies namai šį vakarą buvo nejaukiai tamūs. Šviesos žibėjo kiek toliau, gatvėje, iki kurios geri penkiasdešimt metrų. Sekundę Paulei toptelėjo mintis: nejaugi sekmadieniais jiedu su Edgaru nebegalės džiaugtis mažais nykštukais vaikų aikštelėje?

Edgaras mirko vonioje, pribėręs į ją spalvotos druskos. Prieš me-